

Publiceren in de moedertaal?

Samenvatting. Het doel van dit onderzoek was na te gaan welke motieven Nederlandse tandheelkundige onderzoekers hebben om hun onderzoeksresultaten in Nederlandse, dan wel internationale, Engelstalige, wetenschappelijke tijdschriften te publiceren. Van 115 respondenten werd een enquête terugontvangen (respons 57,5%); 108 van hen hebben een sterke voorkeur voor het publiceren in Engelstalige wetenschappelijke tijdschriften. Deze voorkeur blijkt vooral samen te hangen met de eigen belangen van de onderzoekers en/of hun vakgebieden. Opmerkelijk is dat 42% van de respondenten vindt dat publiceren in een Nederlandse krant nuttiger kan zijn dan schrijven in een Nederlands tandheelkundig tijdschrift; 63% van hen is van mening dat men als Nederlands tandheelkundig onderzoeker feitelijk niet anders kan dan publiceren in internationale vakbladen. Het door de respondenten meest gelezen tandheelkundige tijdschrift is het *NTvT*; daarna volgt het *Journal of Dental Research*, dat volgens de inzenders binnen de vakliteratuur het blad is met de hoogste status.

EIJKMAN MAJ, WILLEMS JThJM, GROEN HJ. Publiceren in de moedertaal? *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1995; 102: 299-302.

M.A.J. Eijkman, tandarts¹
J.Th.J.M. Willems,
bioloog/media-onderzoeker²
H.J. Groen, psycholoog-
methodoloog¹

Uit ¹de vakgroep Sociale Tandheelkunde en Voorlichtingskunde van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) en ²de Groep Populariseren van de Natuurwetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam/Katholieke Universiteit Nijmegen.

Trefwoorden: Sociale Tandheelkunde – Voorlichtingskunde – Wetenschapsvoorlichting

Datum van acceptatie: 18 juni 1995.

Adres: Prof.dr. M.A.J. Eijkman, ACTA, Louwesweg 1, 1066 EA Amsterdam.

1 Inleiding

In 1989 schrijft de Minister van Onderwijs en Wetenschappen: 'Voor het functioneren van onze maatschappij is het van groot belang dat brede lagen van de bevolking een zeker begrip hebben van wat wetenschapsbeoefening inhoudt en van de rol die wetenschap speelt in alle aspecten van het maatschappelijk leven.¹ Deze uitspraak is ongetwijfeld het gevolg van de snelle ontwikkelingen binnen wetenschap en technologie. Het wordt voor de samenleving steeds moeilijker mee te denken en mee te beslissen over belangrijke zaken als biotechnologie, automatisering, milieuproblemen en de gezondheidszorg.² Wetenschappelijke ontwikkelingen dienen daarom te worden gepopulariseerd. Voor de gezondheidszorg geldt – de tandheelkunde vormt daarop geen uitzondering – dat (tand)artsen daarin een belangrijke rol spelen door het begrijpelijk maken van nieuwe medisch-wetenschappelijke ontwikkelingen voor hun patiënten en het beantwoorden van hun vragen.^{3,4}

Daarnaast stelt dezelfde Minister als een van zijn belangrijkste prioriteiten de internationale profilatie van het Nederlandse onderzoek. Dit heeft onder meer tot gevolg dat de universiteiten steeds meer belang hechten aan het publiceren van onderzoeksresultaten in internationale wetenschappelijke tijdschriften en hun vakgroepen en onderzoekersmedewerkers daarvoor ook extra waarderen. Binnen de tandheelkundige faculteiten, vooral sinds de komst van de onderzoeksschool, ziet men eenzelfde trend.

Deze ontwikkelingen geven, niet alleen binnen de tandheelkunde, al enige tijd aanleiding tot discussie. Tijdens het symposium 'Nederlands als taal van wetenschap' werd gesignaleerd dat door de verschillen in taalgebruik van wetenschappelijke onderzoekers en de rest van de samenleving (inclusief de wetenschappers die niet tot het vakgebied van de eerder genoemde onderzoekers behoren), wetenschap voor een groot deel van de samenleving onbegrijpelijk is geworden.⁵

De Bot sprak in 1994 de vrees uit dat het Nederlands zal verworden tot een Europees dialect.⁶ Hij zei in zijn oratie 'Waarom deze rede niet in het Engels is' dat wetenschappers het Engels meer en meer als voertaal gaan benutten. Hij hekelt de huidige universitaire cultuur en stelt vast dat het Nederlands als cultuurtaal kan worden ondermijnd.

Ook op een bijeenkomst van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen constateerde men dat er

gegronde redenen zijn vakpublicaties in een buitenlandse taal te publiceren, maar dat tegelijkertijd de plicht op onderzoekers rust ook te populariseren in de moedertaal.⁷

Voor wetenschappelijke onderzoekers zijn de consequenties van deze gang van zaken groot. In het Engels publiceren is voor hen een noodzaak. Maar anderzijds mag men van hen verwachten dat zij een actief aandeel hebben in het informeren van de Nederlandse samenleving, al dan niet door het informeren van intermediairs, zoals bijvoorbeeld tandartsen. Onderzoek en onderzoekers worden immers gefinancierd door de Nederlandse belastingbetaler en dit schept verplichtingen aan de gemeenschap. Het publiceren van onderzoek in het Nederlands is echter voor onderzoekers (ook) in hun eigen belang. In dit tijdschrift zijn argumenten voor deze stelling eerder beschreven.⁸

Dit dilemma was aanleiding tot het hierna beschreven onderzoek. De vraagstelling luidde: 'Wat zijn de motieven van Nederlandse tandheelkundige onderzoekers om hun onderzoeksresultaten in Nederlandse, dan wel in internationale wetenschappelijke vakbladen te publiceren?'

2 Materiaal en methode

Tussen 1987 en 1991 hebben 316 Nederlandse auteurs gepubliceerd in buitenlandse tandheelkundig wetenschappelijke tijdschriften. Van 203 van hen werd het adres achterhaald. Deze auteurs is in 1993 een vragenlijst toegestuurd. De enquête kwam tot stand na een literatuuronderzoek en enige vraaggesprekken met tandheelkundige onderzoekers. Er werd gevraagd naar de eventuele voorkeur voor internationaal of nationaal publiceren en de redenen daarvoor; naar de voor- en nadelen van het publiceren in een Nederlands tijdschrift, de veronderstelde status van (inter)nationale bladen en het veronderstelde bereik daarvan. Ten slotte werd de respondenten een aantal stellingen voorgelegd over de positie van de Nederlandse tandheelkundige onderzoeker.

3 Resultaten

De enquête is ingevuld door 115 respondenten: 100 mannen en 15 vrouwen (respons 57,5%). Van deze respondenten hebben er 111 ooit in een internationaal tandheelkundig vakblad

Tabel I. Argumenten voor het publiceren in internationale wetenschappelijke tijdschriften.

Reden	#	%
Kwaliteit internationale tijdschriften is beter	58	50
Internationale publikatie is een algemeen belang	58	50
Specifieke onderwerpen passen beter in een internationaal gespecialiseerd tijdschrift	58	50
Internationale publikatie geeft meer aanzien	43	37
Universiteit hecht weinig belang aan Nederlandse publikatie	40	35
Internationale publikatie is verstandiger voor loopbaan	40	35
Door internationale publikatie worden collega's op de hoogte gehouden van Nederlands onderzoek	36	31
Verwerven van internationale bekendheid	24	21
Resultaten onderzoek zegt algemeen-practicus niets	24	21
Subsidiegever wenst internationale publikatie	20	17
Voor het verkrijgen van deelname aan internationaal onderzoek	15	13
Wachttijden bij Nederlandse tijdschriften te lang	2	2

'De respondenten konden maximaal 5 redenen noemen

gepubliceerd, in de periode 1987 tot 1991 gemiddeld 7,9 (mediaan 3). Van de onderzoekers hebben er 91 ooit in een Nederlands tandheelkundig wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd, in de periode 1987 tot 1991 gemiddeld 4,8 maal (mediaan 2).

3.1 Voorkeur

Van de respondenten hebben er 108 een voorkeur voor het publiceren in internationale tijdschriften, 7 hebben geen voorkeur. Als belangrijkste redenen voor de voorkeur van het schrijven in internationale tijdschriften worden vooral genoemd: de kwaliteit van internationale vakbladen; het is in het algemeen belang om daarin te publiceren; en specifieke onderwerpen passen beter in internationale tijdschriften (tab. I).

3.2 Voor- en nadelen

Gevraagd naar de mogelijke voordelen van het publiceren in Nederlandse vakbladen noemt men vooral het bereiken van Nederlandse collega's (tab. II). Als voornaamste nadeel wordt genoemd het geringe bereik van Nederlandse tijdschriften. Van de onderzoekers noemen er 29 geen enkel voordeel, 23 onderzoekers daarentegen geen enkel nadeel.

De keuze om internationaal of nationaal te publiceren is voor 36 respondenten altijd afhankelijk van het onderwerp, voor 43 is dat soms het geval en voor 35 nooit.

3.3 Tijdschriften

In tabel III is weergegeven hoe vaak volgens de respondenten een tijdschrift behoort bij de 5 met de hoogste status. Daarnaast is vermeld hoe vaak hetzelfde tijdschrift volgens hen behoort bij de 3 meest gelezen periodieken. Steeds is het rang-

Tabel II. Voor- en nadelen voor het publiceren in Nederlandse categorale tijdschriften, in absolute aantallen.

Voordelen	#	Nadelen	#
Bereiken NL collega's	47	(Te) gering bereik	48
Makkelijker te schrijven	29	Telt niet mee	38
PR functie binnen NL	20	NL redacties voldoen niet aan eisen	19
Specifiek NL onderwerp	8	(Te) weinig respons	11

nummer vermeld met tussen haakjes het aantal keren dat het tijdschrift is genoemd. De tijdschriften zijn geordend naar veronderstelde status.

Het Journal of Dental Research beschouwt men als het tijdschrift met de hoogste status. Het Nederlands Tandartsenblad en Tandartspraktijk vindt men klaarblijkelijk de bladen met de laagste status. Het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde wordt volgens de respondenten het meest gelezen. Opvallend is dat het Nederlands Tandartsenblad vaak bij de 3 meest gelezen tijdschriften wordt genoemd, ondanks de lage status.

3.4 Opvattingen

In tabel IV staan de reacties op de aangeboden stellingen. Bij elke stelling is het percentage respondenten vermeld dat een antwoordcategorie heeft aangekruist. De meest opmerkelijke resultaten zijn onder meer dat 42% vindt dat publiceren in een Nederlandse krant nuttiger kan zijn dan publiceren in een Nederlands vakblad; 63% meent dat men als Nederlands tandheelkundig onderzoeker niet anders kan dan publiceren in internationale tijdschriften. Toch wordt stelling 4, 'Het is voor een tandheelkundig onderzoeker niet zo belangrijk om het Nederlandse publiek op de hoogte te houden van onderzoeksresultaten', in het algemeen afwijzend beantwoord.

4 Discussie

De vraag kan worden gesteld in hoeverre de resultaten van dit onderzoek representatief zijn voor de opvattingen van Nederlandse tandheelkundige onderzoekers als het gaat over het publiceren van onderzoeksresultaten in de eigen moedertaal. Gezien het feit dat van slechts 203 onderzoekers de adressen konden worden achterhaald en dat van hen maar ruim de helft de enquête heeft teruggestuurd, dient de nodige voorzichtigheid te worden betracht met de interpretatie van de gegevens.

Tabel III. Status- en leesorde van tijdschriften over tandheelkunde.

Tijdschrift	status (#)	gelezen (#)
J Dental Research	1 (77)	2 (36)
Caries Research	2 (29)	10 (3)
J Clinical Periodontology	3 (27)	5 (11)
J Prosthetic Dentistry	4 (26)	6 (9)
Archives of Oral Biology	5 (26)	11 (3)
J Periodontology	6 (23)	17 (0)
J Periodontal Research	7 (20)	13 (2)
Community Dent & Oral Epidemiology	8 (20)	14 (2)
Ned Tijdschrift voor Tandheelkunde	9 (16)	1 (41)
Oral Surgery Oral Med Oral Pathol	10 (15)	12 (3)
J Oral Rehabilitation	11 (15)	15 (1)
J Oral Maxillary Facial Surgery	12 (12)	16 (1)
Dental Materials	13 (8)	18 (0)
J American Dental Association	14 (7)	7 (8)
J Cranio Mand Dis & Facial Pain	15 (7)	19 (0)
Quintessence International	16 (2)	8 (5)
Quintessenz	17 (1)	9 (4)
Nederlands Tandartsenblad	18 (0)	3 (29)
Tandartspraktijk	19 (0)	4 (14)

Tabel IV. Reacties op stellingen in percentages over de relatie tandheelkundig onderzoeker - media.

Stelling	1	2	3	4
1. Voor een tandheelkundig onderzoeker kan het nuttiger zijn onderzoeksresultaten in een Nederlandse krant te publiceren in plaats van in een Nederlands vakblad .	7	35	19	39
2. Het is tegenstrijdig om Nederlands tandheelkundig onderzoek uitsluitend in internationale vakbladen te publiceren (terwijl juist de Nederlandse overheid dit onderzoek financiert).	8	15	18	59
3. Als Nederlands tandheelkundig onderzoeker kan je niet anders dan in internationale vakbladen publiceren.	28	35	27	10
4. Het is voor een tandheelkundig onderzoeker niet zo belangrijk om het Nederlandse publiek op de hoogte te houden van onderzoeksresultaten.	5	15	45	35

*1 = geheel mee eens, 2 = enigszins mee eens, 3 = enigszins mee oneens, 4 = geheel mee oneens

Beperkt men zich tot een summiere discussie over de gegevens uit de tabellen I en IV, dan komt desondanks duidelijk naar voren dat deze groep Nederlandse tandheelkundige onderzoekers bij voorkeur publiceert in buitenlandse wetenschappelijke tijdschriften. Uit de tabellen I en II blijkt dat deze voorkeur samenhangt met veronderstelde belangen van de onderzoeker en/of zijn vakgebied.

De discussie over het al dan niet publiceren van onderzoeksresultaten in Nederlandse wetenschappelijke tijdschriften zoals het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde heeft dus veel te maken met de gepercipieerde belangen van de betrokken onderzoekers. Deze wetenschappers gaan er kennelijk van uit dat internationale publikaties noodzakelijk zijn voor de communicatie binnen het vakgebied en (daardoor) beter zijn voor hun carrière en/of de status van hun specialisme.

De ervaring leert dat in de tandheelkundige universitaire wereld van het visitatiecircuit en de citatie-index de Engelstalige publikatie veel punten oplevert en de Nederlandstalige geen of vrijwel geen, met in het tweede geval alle gevolgen voor de onderzoeker, zoals bijvoorbeeld het niet meer toekennen van nieuwe onderzoeksgelden en/of onderzoeksformatie door de faculteit.

Uit Amerikaans onderzoek blijkt echter dat deze veronderstelling discutabel is, zeker wanneer men de onderzoekswereld buiten de tandheelkunde beschouwt. Dit onderzoek laat namelijk zien dat bijvoorbeeld biologen en chemici frequent belangrijke wetenschappelijke informatie (relevant voor hun wetenschappelijk onderzoek) putten uit niet-wetenschappelijke bronnen, zoals dagbladen en verenigingstijdschriften.⁹ Phillips *et al* toonden bovendien aan dat vooral populair wetenschappelijke artikelen in dagbladen mogelijk van meer betekenis zijn voor het aantal citaties van een wetenschappelijke publikatie dan de status van het desbetreffende vakblad.¹⁰ Voorts zijn er aanwijzingen dat vooral biologen en ingenieurs frequent gebruik maken van niet-wetenschappelijke bronnen,

zoals dagbladen, voor het vergaren van wetenschappelijke informatie.¹¹

Kortom, voor de status van een onderzoeker en voor die van zijn specialisme is het waarschijnlijk niet (altijd) noodzakelijk in gerenommeerde wetenschappelijke tijdschriften te publiceren; ook populair-wetenschappelijke artikelen in dagbladen of verenigingstijdschriften, boeken etcetera kunnen daarbij van grote betekenis zijn. Tandheelkundige onderzoekers zullen daarop, zeer waarschijnlijk, geen uitzondering zijn.

Bovendien lijkt de communicatie met vakgenoten niet het enige doel van publiceren. Onderzoekers moeten bijvoorbeeld ook voor het voetlicht treden in het kader van fondsenwerving, het aantrekken van studenten, het beïnvloeden van beleid in de gezondheidszorg, het verwerven van contractresearch en ten slotte om redenen die liggen op het gebied van de wetenschapsvoorlichting zoals in de inleiding reeds is vastgesteld.¹

Voorzichtig gesteld geeft dit onderzoek aanleiding tot de gedachte dat het publiceren van een artikel in het Nederlands, in een toegankelijk Nederlandstalig tijdschrift zoals het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde of het Nederlands Tandartsenblad, in een aantal opzichten zeker de moeite waard kan zijn en derhalve niet behoort te worden ontmoedigd.

Literatuur

- 1 Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Zicht op een nieuw onderzoeklandschap. Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 1989.
- 2 Willems J, Woudstra E, red. Handboek Wetenschaps- en Technologievoorlichting. Groningen: Martinus Nijhoff Uitgevers, 1993.
- 3 Eijkman MAJ. In de voorbereiding ligt het resultaat. Universiteit van Amsterdam. Oratie. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1993.
- 4 Trigt A van. Medical journalists and expert sources on medicine. Public Understanding Science 1994; 3: 309-21.

- 5 Willems J. Populariseren van wetenschappelijke informatie. In: Grijpdonck A, red. Nederlands als taal van wetenschap. Utrecht, 1985.
- 6 Bot C de. Waarom deze rede niet in het Engels is. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1994. Oratie.
- 7 Delft D van. Hooggeleerde Moedertaal. NRC/Handelsblad, Wetenschap en Onderwijs, 12 mei 1994.
- 8 Willems J. Populariseren van wetenschappelijke publikaties. Ned Tijdschr Tandheelkd 1990; 97: 397-8.
- 9 Willems J. Wetenschappers en hun niet-wetenschappelijke bronnen. Wetenschap & Samenleving 1987; 9/10: 49-54.
- 10 Phillips DP, Kanter EJ, Bednarczyk B, Tastad P. Importance of the lay press in the transmission of medical knowledge to the scientific community. N Engl J Med 1991; 325 (16): 1180-83.
- 11 Willems J, Woudstra E. The use by biologists and engineers of non specialistic information sources. Scientometrics 1993; 28: 205-16.

Summary

SHOULD DUTCH DENTAL RESEARCHERS PUBLISH THEIR SCIENTIFIC DATA IN THEIR NATIVE LANGUAGE?

Key words: Social dentistry – Scientific information – Scientific publishing

This study investigates the motives of Dutch dental researchers to publish their scientific data either in international journals, written in English, or in Dutch dental journals. Questionnaires were sent and 115 of them were completed and returned (response 57.5%). 108 of the respondents strongly preferred publishing in international dental journals. This option is connected with the researchers' own interests and the perceived importance for their field of study. 42% of the respondents consider publishing in Dutch newspapers more profitable than writing articles for Dutch dental journals. The Journal of Dental Research is considered the journal with the highest recognition.